

Voortgangsrapportage Implementatie Wet kwaliteitsborging voor het bouwen

December 2023

De Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (hierna: Wkb) treedt op 1 januari 2024 in werking, gelijktijdig met de Omgevingswet. Deze nieuwe wet heeft gevolgen voor alle bij de bouw betrokken partijen. In eerste instantie zal de Wkb gaan gelden voor alle nieuwbouwactiviteiten onder gevolgklasse 1. De Regiegroep Wkb en Monitoringsgroep Wkb hebben eerder geconcludeerd dat partijen gereed zijn voor inwerkingtreding van de Wkb.

Deze rapportage geeft een overzicht van de bereikte resultaten en de voortgang van de implementatie van en voorbereiding op de invoering van de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb) per 1 januari 2024. De rapportage bouwt voort op de voortgangsrapportage van november 2022 en toont daarmee de resultaten die sinds deze rapportage zijn geboekt.¹

De voortgang richting inwerkingtreding wordt beschreven op basis van de doelen die door de Regiegroep kwaliteitsborging zijn gesteld in het Plan van Aanpak implementatie Wkb, d.d. 20 augustus 2020. De Regiegroep en Monitoringsgroep Wkb hebben al in mei 2022 geconstateerd dat er geen nieuwe actiepunten zijn gesignaleerd en dat de actiepunten van een oplossing zijn voorzien.²

Leeswijzer

De Regiegroep kwaliteitsborging heeft bij haar werkplan voor de implementatie zeven doelstellingen opgenomen:

1. De wetgeving is gereed.
2. Partijen zijn voldoende geïnformeerd over het nieuwe stelsel.
3. Er is voldoende ervaring met de Wkb.
4. De informatie-uitwisseling tussen partijen is op orde.
5. De Toelatingsorganisatie kwaliteitsborging is operationeel
6. Er zijn voldoende instrumenten en kwaliteitsborgers.
7. Te starten (deel)onderzoeken.

De stand van zaken voor deze doelstellingen wordt hierna beschreven.

¹ Kamerstukken I, 2022/23. 34.453 AJ, bijlage Voortgangsrapportage Implementatie Wet kwaliteitsborging voor het bouwen

² Kamerstukken I, 2022/23. 34.453 AH

Doelstelling 1: De wetgeving is gereed

De wetgeving wordt als gereed beschouwd wanneer de wetgeving stabiel is voor inwerkingtreding van de Wkb. Hiervoor dient er in het wetgevingstraject voldoende duidelijkheid te zijn en dienen de dossiers inhoudelijk te zijn vastgesteld.

In de voortgangsrapportage van november 2022 heeft de Regiegroep geconcludeerd dat de wetgeving gereed is. Inwerkingtreding van de Wkb is voorzien op 1 januari 2024. Ten opzichte van de voortgangsrapportage van november 2022 is de voortgang als volgt:

- In maart 2023 heeft het parlement ingestemd met de inwerkingtreding van de Omgevingswet per 1 januari 2024. De inwerkingtreding van de Wkb is gekoppeld aan de inwerkingtreding van de Omgevingswet. In navolging van het inwerkingtredingsbesluit van de Omgevingswet is het inwerkingtredingsbesluit van de Wkb gepubliceerd in het Staatsblad.³
- Het overgangsrecht voor het consumentendossier is geregeld in de verzamelwet Omgevingswet die door beide Kamers als hamerstuk is aangenomen en op 27 oktober gepubliceerd.⁴
- Op basis van het overleg met de Eerste Kamer is besloten om een ingebruiknamebesluit door de gemeente mogelijk te maken voor die situaties waarin een bouwwerk geen verklaring krijgt maar handhaving van herstel niet proportioneel is. De wijze waarop dit wettelijk wordt geregeld is afgestemd met de VNG. De hiervoor benodigde wijziging van het Bbl zal via de reguliere procedure verlopen.
- Vanaf inwerkingtreding zal een invoeringstoets worden uitgevoerd naar de eerste ervaringen met de Wkb. Deze invoeringstoets wordt gekoppeld aan het eerder aan uw Kamer toegezegde onafhankelijke onderzoek naar het aantal kwaliteitsborgers en mogelijke belemmeringen voor de voorgenomen inwerkingtreding van verbouwactiviteiten onder de Wkb.
- Op basis van de hiervoor genoemde onderzoeken zal dit voorjaar in overleg met betrokken partijen een besluit worden genomen over invoering van de Wkb van verbouw per 1 januari 2025.
- Het Wkb-stelsel zal na inwerkingtreding voor 3 jaar worden gemonitord en vervolgens worden geëvalueerd. De aanbesteding voor dit traject is eind 2022 uitgezet en deze opdracht is in de zomer van 2023 gegund aan ARCADIS. In deze monitoring worden ook de invoeringstoets en het onderzoek naar het aantal kwaliteitsborgers uitgevoerd.

Overige stappen die zijn ondernomen:

- Ter ondersteuning van de gemeenten heeft de VNG een handreiking ontwikkelt die gemeenten kunnen gebruiken om hun handhavingsbeleid vorm te geven. VNG heeft deze handreiking in oktober gepubliceerd op haar website.

Doelstelling 2: Partijen zijn voldoende geïnformeerd over het nieuwe stelsel

De partijen zijn voldoende geïnformeerd over het nieuwe stelsel als er voldoende helderheid is over de taken en rollen van de verschillende doelgroepen. Daarnaast dient er ook voldoende informatiemateriaal beschikbaar te zijn.

Partijen zijn op hoofdlijnen voldoende geïnformeerd over het stelsel van kwaliteitsborging. De Regiegroep Wkb heeft een plan van aanpak voor de communicatie vastgesteld. De communicatie vindt plaats langs drie actielijnen:

1. Alle informatie over de Wkb is beschikbaar via het Informatiepunt Leefomgeving (www.iplo.nl/wkb).
2. Communicatie aan kwaliteitsborgers, aannemers en gemeenten: er is een brochure van twee pagina's opgesteld met de basisinformatie over bouwen onder de Wkb. In aanvulling hierop zijn diverse factsheets over specifieke stappen in het proces en de wijzigingen in het Burgerlijk wetboek opgesteld.
3. Informatie aan de particulier opdrachtgever: Focus ligt op het informeren van de particuliere opdrachtgever via standaard contactmomenten in het bouwproces. Door aannemer, de

³ Staatsblad 2023, 113

⁴ Kamerstukken I, 2022/23, 36.367 & Kamerstukken II 2022/23, 36.367 en Stb. 2023, 376

gemeente, financiële adviseurs, makelaars, notarissen etc. over de Wkb te informeren krijgt de particuliere opdrachtgever de noodzakelijke informatie op het juiste moment via deze partijen.

4. Algemene educatie over de Wkb: De algemene educatie over de Wkb is voortgezet langs 3 lijnen: communicatie, educatie en ondersteuning.
 - a. De eerste lijn betreft algemene educatie door communicatie aan betrokken partijen. Hierbij gaat het onder meer om factsheets, brochures en animaties. Deze informatie is overzichtelijk bijeengebracht op www.IPLO.nl/wkb.
 - b. De tweede lijn betreft algemene educatie door evenementen en bijeenkomsten om partijen actief iets te leren over de Wkb. BZK, gemeenten en kwaliteitsborgers informeren de bouw op deze wijze breed. Op 28 november jl. is tenslotte het landelijke Congres Wkb georganiseerd.
 - c. Bij en na inwerkingtreding zal de informatiebehoefte van partijen het grootst zijn. Hierbij kan voor een deel worden verwezen aan de al beschikbare informatie. Hiervoor is door de branches voorzien in een helpdesk waar partijen met hun vragen terecht kunnen. Overkoepelend is daarnaast een helpdesk beschikbaar bij het Informatiepunt Leefomgeving (hierna: IPLO).

Doelstelling 3: Er is voldoende ervaring met de Wkb

Er is voldoende ervaring met de Wkb opgedaan zodra er voldoende diversiteit is in de proefprojecten (representatieve doorsnede), er voldoende ervaring is opgedaan in de breedte van partijen (volumeaanpak) en gerapporteerde knelpunten zijn werkbaar opgelost.

De Regiegroep en Monitoringsgroep Wkb hebben in de voortgangsrapportage van november 2022 geconcludeerd dat het stelsel voldoende is beproefd⁵. Vanaf 1 januari 2023 is de focus verlegd naar het opdoen van zoveel mogelijk ervaring voor alle partijen en de voorbereiding op de uitvoeringsfase. Hiervoor is het Wkb-overleg opgezet, waarin partijen met elkaar bespreken welke vragen er opkomen bij partijen die aan de slag zijn met proefprojecten. Hiermee bereiden de deelnemers van het overleg zich voor op hun rol vanaf inwerkingtreding. Daarnaast bespreken de partijen welke acties zij met elkaar kunnen ondernemen om de processen verder te optimaliseren.

Met de overgang naar de uitvoering worden proefprojecten niet langer één op één geëvalueerd. De signalen uit de proefprojecten worden bij de diverse partijen of centraal bij IPLO ingebracht. Het Wkb-overleg bespreekt tweemaandelijks de vragen uit de praktijk.

De proefprojecten worden voortgezet tot aan inwerkingtreding. Hiervoor is het stimuleringsprogramma proefprojecten (hierna: STIPP) opgezet. Binnen de STIPP worden partijen gestimuleerd door een aanjaagteam om zoveel mogelijk proefprojecten te doorlopen. De STIPP dient voor partijen als middel om nog voor inwerkingtreding zo veel mogelijk ervaring op te doen met projecten onder kwaliteitsborging.

In 2023 is tot op heden voor een kleine 300 projecten een financiële bijdrage aangevraagd, in aanvulling op de eind vorig jaar gerapporteerde 680 projecten. De STIPP-regeling loopt voor verbouwprojecten door in 2024.

Doelstelling 4: De informatie-uitwisseling tussen partijen is op orde

De informatie-uitwisseling tussen de partijen is in orde wanneer het DSO gereed is, de zaaksystemen hiervan werkend zijn, informatiemomenten tussen initiatiefnemer en bevoegd gezag zijn vastgelegd en informatiestromen kunnen worden verwerkt.

In de voortgangsrapportage van november 2022 is geconcludeerd dat de ontwikkeling van de informatie-uitwisseling voor de Wkb is afgerond. De inrichting van de Wkb-formulieren in het Omgevingsloket (DSO-LV) is gereed en er is vanaf oktober 2021 integraal getest met de Wkb-

⁵ Kamerstukken I, 2021/22. 34.453 AB, bijlage Advies van de Monitoringsgroep Wkb

formulieren. De vragenbomen zijn aangepast naar aanleiding van het besluit om de inwerkingtreding van de Wkb voor verbouwactiviteiten later te laten plaatsvinden.

De vijf Wkb-formulieren zijn in oktober 2022 vanuit de testomgeving toegevoegd aan de landelijke voorziening van het digitaal stelsel omgevingswet.

Op de IPLO-website is een instructiedocument beschikbaar waarmee initiatiefnemers de formulieren kunnen doorlopen. Het beproeven van de Wkb-formulieren in het Omgevingsloket en de doorontwikkeling worden voortgezet.

Doelstelling 5: De Toelatingsorganisatie kwaliteitsborging bouw is operationeel

De toelatingsorganisatie is operationeel wanneer deze in staat is om instrumenten toe te laten en het toezicht hierop kan uitvoeren.

De Toelatingsorganisatie Kwaliteitsborging Bouw heeft zes instrumenten toegelaten en een zevende instrument is later aangemeld en nog in procedure. Het toezichtkader is vastgesteld en het inspectiekader, handhavingkader en een protocol werkwijze worden binnenkort vastgesteld. Per 1 januari zijn 6 inspecteurs werkzaam en is de TloKB operationeel om toezicht uit te gaan voeren. In Q1 2024 start de TloKB met nalevingtoezicht bij de instrumentaanbieder en de kwaliteitsborger.

De toelatingsorganisatie is opgericht en het bestuur is benoemd

Instelling van de TloKB heeft per 22 april 2022 plaatsgevonden bij koninklijk Besluit. De TloKB presenteert jaarlijks haar jaarverslag en jaarplan op www.tlokb.nl.

Register Kwaliteitsborging

Het register om toegelaten kwaliteitsinstrumenten in vast te leggen is gereed en openbaar raadpleegbaar op de website van de TloKB (<https://www.tlokb.nl/register-kwaliteitsborging>).

Deelname proefprojecten

De TloKB heeft haar nalevings- en stelseltoezicht beproefd op basis van toezicht bij proefprojecten. De TloKB zet de ingezette activiteiten tot inwerkingtreding als gepland voort. In Q4 van 2023 zijn er door de TloKB proefinspecties uitgevoerd op diverse bouwplaatsen verspreid over heel Nederland. De toegepaste digitale tools voor het vastleggen van controlemomenten door de aannemer geven hierbij een goede ondersteuning.

Doelstelling 6: Er zijn voldoende instrumenten en kwaliteitsborgers

Er is sprake van voldoende instrumenten en kwaliteitsborgers als de instrumenten beschikbaar en betaalbaar zijn voor alle soorten bouwwerken, de instrumentaanbieders hun toezichtstaak kunnen uitvoeren en de capaciteit van de kwaliteitsborgers voldoende is.

Instrumenten

Er zijn op peildatum 1 december 2023 zes instrumenten voor kwaliteitsborging toegelaten door de TloKB. Een zevende instrument wordt naar het zich laat aanzien op korte termijn ook toegelaten. De 6 al toegelaten instrumenten zijn door kwaliteitsborgers in de afgelopen jaren ingezet in de proefprojecten. Tot aan inwerkingtreding worden de proefprojecten met alle instrumenten voortgezet.

Kwaliteitsborgers

In het overleg met de Eerste Kamer is het aantal kwaliteitsborgers besproken. Hiervoor is een herbevestiging inschatting gegeven van het benodigd aantal kwaliteitsborgers en de beschikbare capaciteit per 1 januari 2024. Bij inwerkingtreding blijft naar verwachting een capaciteit van 325 kwaliteitsborgers voldoende. Dit aantal is reeds werkzaam bij de 33 kwaliteitsborgingsorganisaties.

Aan de Eerste Kamer is toegezegd dat in 2024 het aantal kwaliteitsborgers onafhankelijk zal worden gemonitord. Dit wordt meegenomen in de invoeringstoets als onderdeel van de monitoring. Het aantal kwaliteitsborgers wordt tevens meegenomen in de besluitvorming over inwerkingtreding van verbouwactiviteiten onder kwaliteitsborging per 1 januari 2025.

Doelstelling 7: (deel)onderzoeken

Specifieke vragen en knelpunten worden door de Regiegroep vertaald in een vraagstelling door een deelonderzoek en (intern of bij derden) inclusief een planning ter beantwoording uitgezet. Een overzicht van lopende en afgeronde (vastgestelde) deelonderzoeken wordt via de BG Communicatie centraal ontsloten. Onderstaande deelonderzoeken staan op de rol voor uitvoering.

De deelonderzoeken zijn uitgezet:

- **MKB Opleverdossier:** Om MKB bedrijven te helpen om invulling te kunnen geven aan de verplichting tot het leveren van een consumenten-/opleverdossier is een onderzoek uitgezet. Op basis van de NPR8092 is een format ontwikkeld waarin de opdrachtnemer met zijn opdrachtgever kan overeenkomen welke gegevens worden aangeleverd bij oplevering. Ditzelfde format kan vervolgens bij oplevering worden gebruikt om na te gaan of de opdrachtnemer de afspraken nakomt. Hiermee kunnen MKB bedrijven invulling geven aan de verplichting van het leveren van een opleverdossier.
- **Dossier bevoegd gezag:** Uit de proefprojecten komt naar voren dat de vorm en inhoud (welke documenten worden aangeleverd om de diverse onderwerpen aan te tonen) van het dossier bevoegd gezag nog vaak verschilt. Om te komen tot een meer uniform dossier is een opdracht uitgezet voor de ontwikkeling hiervan. Vanuit de bouwende partijen en de kwaliteitsborgers wordt een overzicht ontwikkeld van de beschikbare gegevens en welke gegevens gebruikt kunnen worden voor het dossier bevoegd gezag.
- **Nadere uitwerking kleine werken:** In een eerder stadium is een werkwijze kleine bouwwerken ontwikkeld. Met het besluit om verbouwactiviteiten niet eerder dan 1 januari 2025 onder kwaliteitsborging uit te voeren is een nieuwe opdracht verstrekt om deze werkwijze verder te optimaliseren voor veelvoorkomende verbouwactiviteiten en hier ervaring mee op te doen in de proefprojecten.